

دانشگاه تربیت مدرس  
دانشکده علوم انسانی  
جهت اخذ دانشنامه دکتری رشته اقتصاد در گرایش اقتصاد سنجی

موضوع:

مدل عرضه و تقاضای گوشت در ایران

استاد راهنما: جناب آقای دکتر مسعود درخشان  
اساتید مشاور: جناب آقای دکتر پروفسور هاشم پسران، جناب آقای دکتر حسین عظیمی  
نگارش: علی قنبری  
سال تحصیلی: زمستان ۱۳۷۲

فهرست مطالب

بخش اول: اهمیت و سابقه تحقیق

فصل اول:

پروتئین و اهمیت آن

- ۱-۱- مقدمه
- ۱-۲- میزان پروتئین مورد نیاز انسان
- ۱-۳- تامین پروتئین حیوانی مورد نیاز در ایران
- ۱-۴- استانداردهای حداقل، حد متوسط و حد مطلوب مصرف پروتئین
- ۱-۵- جایگاه و اهمیت بخش کشاورزی در تامین پروتئین حیوانی مورد نیاز در ایران
- ۱-۶- اهمیت موضوع مورد مطالعه
- ۱-۷- اهداف و فرضیات تحقیق
- ۱-۸- روش تحقیق و منابع آماری

فصل دوم:

- مروری بر بازار گوشت
- ۲-۱- مروری بر بازار بین المللی گوشت

- ۲-۲- بررسی وضعیت بازار گوشت در ایران
- ۲-۲-۱- تولید گوشت در ایران
- ۲-۲-۲- مصرف گوشت در ایران
- ۲-۲-۳- مصرف گوشت در بین طبقات مختلف درآمدی
- ۲-۲-۴- سهمیه بندی گوشت در ایران
- ۲-۲-۵- مروری بر سیاستهای تولیدی و وارداتی گوشت در ایران
- ۲-۲-۶- مروری بر سیاست گذاری قیمت گوشت در ایران

### فصل سوم:

- مروری بر مطالعات انجام شده عرضه و تقاضای گوشت
- ۳-۱- مطالعات کاربردی عرضه و تقاضای گوشت در سایر کشورها
- ۳-۱-۱- مطالعات اولیه و عمومی در مورد عرضه و تقاضای گوشت
- ۳-۱-۲- مدل‌های تقاضای گوشت مبنی بر توابع مطلوبیت غیر مستقیم
- ۳-۱-۳- مطالعات خاص در مورد مبحث عرضه یا تقاضای گوشت
- ۳-۱-۴- مدل‌های بکار رفته در اقتصاد جیره بندی
- ۳-۱-۵- مقایسه مطالعات کاربردی در مورد عرضه و تقاضای گوشت در سایر کشورها
- ۳-۲- مطالعات کاربردی عرضه و تقاضای گوشت در ایران
- ۳-۲-۱- مطالعات عمومی انجام شده در مورد عرضه و تقاضای انواع گوشت در ایران
- ۳-۲-۲- مقایسه مطالعات اربردی عرضه و تقاضای گوشت در ایران
- ۳-۲-۳- ارزیابی مطالعات انجام شده در مورد عرضه و تقاضای گوشت در ایران

بخش دوم: پایه های تئوریک ونحوه برآورد مدل عرضه و تقاضای گوشت در ایران

### فصل چهارم:

مبانی تئوریک توابع تقاضای گوشت در ایران

- ۴-۱- مقدمه
- ۴-۲- مرحله بندی و تفکیک پذیری در تقاضای مواد غذایی
- ۴-۳- بررسی مدل‌های سیستم تقاضا که از توابع مطلوبیت خاص به دست آمده اند
- ۴-۳-۱- سیستم مخارج خطی

- ۲-۳-۴- سیستم تقاضای تقریبا ایده آل
- ۴-۴- نظام جیره بندی و سوبسید در اقتصاد ایران
- ۱-۴-۴- مدل جیره بندی گوشت در ایران

### فصل پنجم:

مبانی تئوریک توابع عرضه گوشت در ایران

مقدمه

- ۱-۵- ساختار دامداری در ایران
  - ۲-۵- تعداد و تغییرات جمعیت دامی در ایران
  - ۳-۵- مدل اپتیمم سازی عرضه و تولید گوشت قرمز برای ایران
  - ۴-۵- مدل انتظارات انطباقی
  - ۵-۵- مدل لگاریتم عرضه و تولید گوشت قرمز
  - ۶-۵- نظام تولید و عرضه گوشت سفید در ایران
  - ۷-۵- مدل عرضه گوشت سفید
  - ۸-۵- مدل لگاریتمی عرضه و تولید کل گوشت در کشور
- ضمیمه فصل پنجم

بخش سوم: برآورد پیش بینی کاربرد مدل‌های عرضه و تقاضای گوشت در ایران

### فصل ششم:

برآورد مدل‌های عرضه و تقاضای گوشت در ایران

مقدمه

- ۱-۶- همزمانی یا عدم همزمانی مدل عرضه و تقاضای گوشت در ایران
- ۲-۶- برآورد توابع تقاضای گوشت برای ایران
- ۱-۶-۲- برآورد توابع تقاضای گوشت قرمز و سفید خانوارها در شرائط جیره بندی با استفاده از مدل لگاریتم خطی
- ۲-۶-۲- برآورد توابع تقاضای گوشت قرمز و سفید با استفاده از مدل تقاضای تقریبا ایده آل
- ۳-۶-۲- مقایسه کشش‌های درآمدی و قیمتی تقاضا در مدل‌های لگاریتمی و تقاضای تقریبا ایده آل
- ۳-۶- برآورد توابع عرضه گوشت در ایران
- ۱-۶-۳- برآورد توابع عرضه و تولید گوشت قرمز با استفاده از مدل لگاریتم خطی

- ۶-۳-۲- برآورد توابع عرضه و تولید گوشت سفید  
با استفاده از مدل لگاریتمی خطی
- ۶-۳-۳- برآورد توابع عرضه و تولید کل گوشت داخلی
- ۶-۳-۴- برآورد مدل عرضه گوشت قرمز بر اساس انتظارات قیمتی
- ۶-۴- آزمون تغییرات ساختاری در توابع تقاضا و عرضه گوشت  
ضمیمه فصل ششم

## فصل هفتم:

پیش بینی و کاربرد مدل‌های عرضه و تقاضای گوشت در ایران

مقدمه

- ۷-۱- پیش‌بینی تقاضای گوشت در طول برنامه دوم توسعه
  - ۷-۱-۱- پیش بینی نرخ رشد جمعیت
  - ۷-۱-۲- پیش بینی نرخ رشد درآمد (هزینه) واقعی  
سرانه در طول برنامه دوم
  - ۷-۱-۳- پیش بینی نرخ رشد قیمت‌های نسبی در طول برنامه دوم
  - ۷-۱-۴- سناریوهای پیش‌بینی تقاضا
- ۷-۲- پیش‌بینی توابع عرضه گوشت در طول برنامه دوم توسعه
  - ۷-۲-۱- پیش بینی نرخ رشد قیمت تضمینی نسبی گوشت
  - ۷-۲-۲- پیش بینی نرخ رشد هزینه‌های نسبی ترکیبی عوامل تولید
  - ۷-۲-۳- سناریوهای پیش‌بینی عرضه

## فصل هشتم:

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

مقدمه

- ۸-۱- میزان خودکفایی و واردات گوشت مورد نیاز کشور  
طی برنامه دوم توسعه
  - ۸-۲- متغیر سیاستی در معادلات عرضه و تقاضای گوشت
  - ۸-۳- توجیه واردات و صادرات گوشت در کشور به صورت همزمان
  - ۸-۴- خلاصه و نتیجه‌گیری
  - ۸-۵- پیشنهادات
- فهرست منابع فارسی  
فهرست منابع و ماخذ انگلیسی

چکیده:

انسان به مثابه یک موجود زنده و متکامل نیازمند تغذیه ناسب و کامل می باشد. در واقع سلامتی فکری و جسمی یک انسان و به عبارت دیگر یک جامعه انسانی رو به رشد درکنار سایر نیازهای روحی، وروانی درگرو برخورداری از یک رژیم غذایی مطلوب می باشد و مواد پروتئینی به عنوان رکن اصلی یک رژیم غذایی کامل و سالم نقش اساسی را ایفا مینمایند. لازم به یادآوری است که بر اساس ترکیبات مواد غذایی عموماً پروتئین مورد نیاز بدن انسان از منابع حیوانی و نباتی به دست می آید.

امروزه با شناخت علمی منابع تامین پروتئین، ضرورت استفاده از این ماده حیاتی دوچندان شده است. مصرف گوشت به دلیل ارزش کیفی به عنوان یک ماده غذایی اصلی دارای اهمیت خاصی می باشد، زیرا پروتئین حیوانی برای ترمیم ساختمان بافتهای بدن و برقراری تعادل رژیم غذایی بسیار موثر بوده و برخلاف پروتئین گیاهی که بیشتر منبع انرژی زا هستند، پروتئین حیوانی، انسان را در مقابل ابتلا به بیماریهای واگیر مقاوم تر می سازد. گرچه زندگی بدون مصرف پروتئین حیوانی هم میسر و امکان پذیر است، ولی به دلیل عدم وجود اسید آمینه های ضروری در مواد گیاهی که تاثیر سزایی در رشد و ترمیم بافت های بدن دارند، غذای فاقد گوشت یک غذای کامل نبوده و کمبود آن بالطبع می توان پاره ای از بیماری ها مانند سوء تغذیه را بوجود آورد.

یکی از عمده ترین مشکلات تغذیه ای در کشورهای درحال رشد، کمبود پروتئین حیوانی است که دارای ابعاد اجتماعی و اقتصادی مختلفی بوده و موجب پی آمدهای ناگواری هم از نظر سلامت جسمی و هم از نظر سلامت روانی برای افراد جامعه میگردد. بنابراین سلامت یک جامعه جز از طریق مصرف غذای کامل به ویژه پروتئین حیوانی و گیاهی نبوده و بدون غذای کافی و متعادل امکان پذیر نیست.

بطور کلی ثابت شده است در کشورهایی که مصرف پروتئین بخصوص نوع حیوانی آن بالاست، طول عمر متوسط در حدود ۷۰ سال و در کشورهای درحال توسعه که مصرف پروتئین کم است متوسط طول عمر ۴۵-۳۵ سال است. امروزه به روشنی تاثیر کمبود مواد پروتئینی در افرادیکه در منطقه حاره زندگی میکنند، دیده می شود و پیش از آنکه نارسائیهای جسمانی آنها معلول عوامل طبیعی و حتی نژاد باشد، نتیجه تغذیه ناقص آنها از نظر کمبود پروتئین می باشد.

در کشورهای مختلف مقدار پوتئین مورد استفاده بستگی به شرایط اقتصادی و جغرافیایی منطقه و بعضاً فرهنگ و مذهب و نژاد و غیره دارد. در ایران، با توجه به هرم سنی جوان و رشد سریع جمعیت با نرخ حدود ۳ درصد و نیاز فزاینده جمعیت به پروتئین حیوانی از یک طرف و مصرف ناچیز این ماده غذایی در مقیاسهای جهانی به دلیل تولید ناکافی این مواد و عدم تامین حداقل استاندارد این نیاز برای مصرف کنندگان، نهایتاً موجب بروز اثرات نامطلوب در سلامت افراد جامعه خواهد شد.

در چند دهه اخیر به دلیل رشد قابل توجه جمعیت در ایران و تحولات درآمدی و آگاهیهای جامعه نرخ رشد تقاضا برای محصولات کشاورزی و مواد پروتئینی به سرعت افزایش یافته و آهنگ رشد تقاضا بر نرخ رشد تولید فزونی گرفته است. این عدم تعادل موجب گردیده است که تولیدات

کشاورزی که زمانی تکافوی مصرف داخلی را مینمود دیگر تامین کننده نیازهای ضروری کشور در زمینه های مواد غذایی و محصولات کشاورزی و خصوصا تامین مواد پروتئینی حیوانی نبوده و قسمت قابل ملاحظه ای از این نیازها از طریق واردات تامین گردد. ( به جدول شماره ۵-۱ توجه کنید. )  
به لحاظ ابعاد اقتصادی - سیاسی واردات مواد غذایی , تامین هرچه بیشتر نیازهای اولیه و ضروری مواد غذایی و پروتئین در داخل کشور با توجه به وجود شرایط مناسب اکولوژیکی ضرورتی مبرم یافته و اکنون از اهداف استراتژیک سیاستهای دولت برای خوداتکایی و عدم وابستگی بیشتر به خارج واقع شده است.

تعیین رشد ۵/۱٪ برای توسعه بخش کشاورزی در برنامه پنجساله اول توسعه اقتصادی , اجتماعی و فرهنگی کشور ( ۱۳۶۸-۷۲ ) که دو برابر رشد این بخش در دهه اخیر می باشد و تصویب ضرورت تقویت محصولات داخلی و سرمایه گذاری لازم برای افزایش محصولات دامی و قطع واردات گوشت تا آخر برنامه پنجساله اول توسط مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۶۹ از علل مهمی است که در صورت تحقق و استمرار آن , شکاف قابل توجه کنونی میان تولید و مصرف و فقر تغذیه را که به عنوان یک عامل و معیار مهم عدم سلامت جامعه محسوب می شود ترمیم خواهد نمود.

#### ۲-۱- میزان پروتئین مورد نیاز انسان

به هر صورت هر انسان از نظر فیزیولوژیکی جهت حفظ سلامتی احتیاج به حداقل پروتئین تعیین شده دارد که این میزان, با سن و جنس و وزن هر انسان متغیر است که معمولا بزرگسالان چون مرحله رشد خود را طی کرده اند روزانه یک گرم پروتئین بازا هر کیلوگرم وزن زنده نیاز دارند.  
بر اساس برآوردهای انجام گرفته , پروتئین مورد نیاز افراد در سنین مختلف در جدول شماره ( ۱-۱ ) ( از حدود حداقل ۴۰ گرم در روز تا حدود ۱۰۰ گرم با توجه به رژیمهای غذایی معمولی در کشور نشان داده شده است.